Glas zaveznikov

Leto I - Št. 161

Informacijski dnevnik A. I. S.

Cena 2 liri

TRST, sreda 26. decembra 1945

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 8 - Telefon št. 93854 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 7, mrtvaški L. 18 (osmrtnice L. 36), objave L. 9, finančni in pravni oglasi L. 12. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 12. Davek ni vštet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema izključno: S. P. I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, via Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 2 (zaostale L. 4). Rokopisov ne vračamo.

Govor angleškega kralja

„Življenje, ki ga bo vredno živeti“

London, 26. decembra

Angleški kralj Jurij je naslovil iz Sandringhama radijski govor na britanski imperij: «Šest let sem govoril vsak Božič imperiju v vojni. Vsa ta leta žalosti, nevarnosti, trpljenja in boja je podpiral vas in mene privid miru. Zdaj so postale sanje resnica. Po ogromnih naporih in žrtvah je uspelo odstraniti s sveta veliko zlo. Nobena druga država ni prispevala toliko kot vi.

Z vsem srcem se obračam k Bogu, ker smo z Njegovo milostjo dosegli zmago, da bi ta Božič prinesel mojim narodom po vsem svetu tiho srečo, o kateri so sanjali v preteklih temnih dneh.

«Ta Božič nas resnično vrača našim domovom, pomeni vrnitev v svet, v katerem lahko ponovno uživamo vse to, kar nam je drago in sveto. Mnoga imetja velike vrednosti so žrtvovali za zmago in veliko je porušil in uničil vojni vihar.

«Kar smo pa rešili je neprecenljive vrednosti. Na naših zemljah, ki smo jih rešili pred uničenjem, imamo še vrednote, ki bodo napravile življenje takšno, da ga bo vredno živeti in ki jih bomo še bolj cenili zaradi trdega boja, ki smo ga morali prestati. Vera v te vrednote nas je podpirala v britski zedinjenosti skozi vse težave do zmage. Mogoče je razumevanje za naše bratstvo največja dobrina, ki nam ostane po teh težkih letih. Naši narodi v vseh krajih sveta so skupno prenašali vse nevarnosti, katere so zmagovali in v tem boju smo še zdaj združeni.

Enotnost imperija

«Predvsem smo združeni kot skupna družina v božičnem veselju. Pri tem mislim na državljane imperija, može in žene vseh plemen, ki se po dolgi službi v vojski vračajo k svojim družinam, na svoje domove, k svojim običajem iz mirne dobe. Mislim na otroke, ki so osvobojeni nenaravnega strahu in na še pred nedavnim zatemnjen svet, ki praznuje ta Božič v luči in v miru domačega ognjišča, ki so ga spet obnovili.

«Našla se bodo tudi prazna mesta tistih, ki se ne bodo več vrnili; smele duše, ki so žrtvovale vse za našo zmago. Spominjamo se jih s ponosom in z veliko ljubeznijo in molimo, da bi bil njihov mir večji od našega.

Naloge obnove

«Mnogi od vas — še milijoni — preživljajo Božič daleč od svojih domov, ker imajo na vzhodu in zahodu dolgo in težko nalogo, povrniti uničenim deželam spet urejeno življenje. Kljub temu vas in vaših dragih doma ne težijo več številne skrbi in nedavni mir vas je približal k uresničenju vaših skrivnih želja.

«Za nas se še ni vrnila blaginja mirne dobe ter moramo skušati, da bomo pospešili obnovo. Toda prišel je Božič s svojim poslanstvom upanja in vzajemnosti za vse ljudi, ki so dobre volje in kliče naša srca k dobroti in vzajemnosti. Na ta ne smemo pozabiti, koliko moramo še storiti, preden bo blagoslov miru zajel ves svet.

«V osvobojenih deželah bodo preživljali milijoni ljudi Božič v zelo težkih okoliščinah ter bodo zadostili komaj najnujnejšim življenskim potrebam.

«Narodi na svetu še niso združeni v enotno družino. Naj nam služi naše razumevanje do drugih kot vzpodbuda, da bomo izrekli Gospodu našo vdano hvaležnost, ker je dal našemu Commonwealthu in našemu imperiju čudežni duh skupnosti in razumevanja.

Poziv mladini

«Mladini bi pa želel povedati nekaj posebnega. Rastli ste v vojnem svetu, v katerem so imele vaše lepe lastnosti in požrtvovalni duh edini cilj premagati in uničiti naše sovražnike.

«Spoznali ste svet boja in skrbi. Zdaj pa zastavite vse vaše lastnosti in zmožnosti v delo za mir in za dobrobit domovine, tako da bo vsak lahko živel v medsebojnem zaupanju in prijateljstvu. Ne presojajte življenja po divjaštvu in strahotah vojne in ne po neredih v prvih letih miru.

«Zaupajte življenju in v to kar ima najlepše, dajte mu vaše hrabrost, upanje in vaš smisel za dobro voljo.

«Mladina ima pravico do veselja. Tudi mi vsi ga lahko ohranimo v naših srcih in našem življenju, če bomo ostali zvesti duhu, ki ne dopušča premagati vere in nade, ki jih ni mogoče zatreti.

«Ne bojimo se bodočnosti, toda gledamo vanjo zaradi nalog, ki nam jih bo zastavljala in kar nam more prinesti. Neustrašenost, ki ste jo pokazali tolikokrat v letih nevarnosti, da ne bi prevladale temne sile, obračajte zdaj vedrim namenom, da bo zasijala povsod bolj goreča luč sonca. Najlepše se izraža življenje pri domačem ognjišču po božičnem običaju. Ob ljubezni in medsebojnem zaupanju med starši in otroki, brati in sestrami vidimo, kako bi lahko tudi ljudje in narodi živeli združeni in v miru. Vsem onim, ki so se že vrnili k svojim dragim, ali če so še daleč od njih in nosijo v srcu spomin na dom, želim srečen Božič in prosim za vsakega izmed vas za božji blagoslov».

Proti hegemoniji velesil

v ustanovi Združ. narodov

Washington, 26. decembra

Novozelandskega ministrskega predsednika Petra Fraserja, ki potuje proti Londonu, kjer se bo udeležil skupščine Združenih narodov, je sprejel predsednik Truman. Pri odhodu iz Bele hiše je Fraser izjavil, da bodo vprašanje pravice o soglasnosti sklepanja «veto» v Svetu za varnost ponovno obravnavali na skupščini Združ. narodov.

Tudi demokratske države, ki so v San Francisku stvar sprejele, so zdaj odločno proti temu.

Govor predsednika Trumana

«Zmaga v miru ni lažja kot je bila zmaga v vojni»

Washington, 26. decembra

«Božič, ki si ga je svet s koncem vojne tako vroče želel, nam prinaša mir, veselje in srečo. Žalost vojnih let je minila, zato prižgimo znova lučice na božičnem drevescu. Spominjajmo se v duhu prvega Božiča, ko je zbor ob polnoči zapel himno: «Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje».

Ne pozabimo, da je prihod Odrešenika prinesel trajen mir romanskemu svetu. Spomnimo se tudi, da je duh Božiča, duh miru, ljubezni in usmiljenja za vse človeštvo. Od betlehemskih jaslic je prispel klic v srca človeštva: «Prinašam vam poslanstvo medsebojne ljubezni». V ljubezni, ki je bistvo poslanice za pričetek miru, bo svet našel rešitev vsega zla, ki ga tare. Povem vam, da ni vprašanja, ki bi se ne moglo rešiti, saj nam daje ta pouk pridiga z gore. Sen pesnika, pouk duhovna in domoljuba, privid preroka o novem nebu in novi zemlji, vse to nam pove Kristusova poslanica z gričev Judeje ob morju v Galileji. V tem času je potrebno, da svet posluša Kristusovo poslanico.

To je veličastna ura. V tišini božičnega večera, ko so vsi upi človeštva usmerjeni na mir, je naravno, da mislimo na našo usodo ter razmišljamo o naši preteklosti, na našo zemljo in na tiste, ki bodo pripomogli do vstajenja našega naroda.

Štiri sidra ameriške demokracije

Spominjate se, da so sv. Pavel, apostol poganov, in njegovi tovariši, ki so bili v nevarnosti, da se potope, vrgli štiri sidra s krme ladje ter pričakali dan. Tudi mi smo imeli vedno srečo, ko je brod naše države bil v nevarnosti pred viharjem, smo imeli sidro, ki nam je pomagalo jadrati v smeri vetra.

Združeni smo — na južnem travniku — v Beli hiši. Kraj nas spominja na štiri sidra sv. Pavla. Ne eni strani je gmota veličastnega spomenika Washingtona, ki nam simbolizira prvo sidro. Na drugi strani parka Potomac je drugo sidro državnega broda: Abraham Lincoln, ki je umel vzdržati enotnost narodov, ki jo je ustvaril Washington.

Med njima je spomenik Tomaža Jeffersona, sidro demokracije. Na drugi strani Bele hiše je spomenik v bronu Andreja Jacksona, četrto naših sider. Ob vznožju spomenika so vklesane njegove pomembne besede: «Ohraniti moramo našo zvezno skupnost».

Pokloniti se moramo Washingtonu, Jeffersonu, Jacksonu in Lincolnu v tej veličastni uri, ko vzporejamo našo usodo z njihovimi nadami in njihovo odgovornostjo. S preteklostjo bomo dobili navdih za modro vodstvo naše bodočnosti.

Na poti k miru

Ob zmagi nad sovražniki se moramo pripraviti na nadaljnje delo. Zmaga miru ni lažja od zmage z orožjem. Ne smemo omagati, z vsemi silami moramo ostvariti prerokbo Izaije: «Spremenili so svoje sablje v pluge ter sulice v kose. Človeštvo ne bi smelo več dvigniti orožja ter bi ne smelo poznati vojne».

Ni nam znano, če bo to čez dolgo časa ali kmalu, toda takrat bo kraljestvo tega sveta eno samo božje kraljestvo, kateremu bo večno vladal knez knezov in kralj kraljev.

S to poslanico želim vsem Američanom srečen Božič in srečne dni Novega leta».

Popravilo katedrale Sv. Štefana

Dunaj, 26. decembra

Stolnico sv. Štefana, ki je ena izmed najlepših katedral v gotskem slogu, bodo popravili. Pomoč za to bodo dale britanske vojaške oblasti. Katedrala se je vnela pri bojih za Dunaj.

Arhitekt profesor Varl Holay predvideva, da bi popolno popravilo cerkve trajalo 10 let, stalo bi pa približno 175 tisoč šterlingov.

Katedrala ni bila poškodovana do zadnjih dni vojne.

17 smrtnih obsodb za božične praznike

Trst, 26. novembra

Okrožno ljudsko sodišče v Ljubljani je zaključilo večdnevno razpravo proti 34 obtožencem, ki so pripadali različnim skupinam, ki so politično ali vojaško nasprotovale Osvobodilni fronti.

Po sodbi, ki je bila objavljena v ljubljanskih listih na božični večer, je sodišče obsodilo na smrt z ustrelitvijo: dr. Janka Köstla, voditelja radikalne stranke v Ljubljani, ki je bil pod zasedbo zaprt v gestapovskih zaporih v Ljubljani; dr. Branka Vrčona, voditelja nacionalne mladine in člana odbora za osvoboditev Primorske (pod predsedstvom dr. Slavika, ki je umrl v Dachau); Djoko Vujoševića, aktivnega majorja Jugoslovanske vojske, ki je bil med vojno 13 mesecev v fašistični internaciji in 6 mesecev v Dachau; dr. Branka Alujevića, dr. Branka Jana, Milana Finca, Jožeta Bajca, Miroslava Matelića, Franca Cerkovnika, Martina Žekarja, Pavleta Kovača in Antona Pora.

Na smrt z obešenjem so obsodili podpolkovnika Peterlina Ernesta, Vinka Mehleta, Vladislava Križa, Jožeta Rormana in dr. Petra Križaja.

Na 20 let prisilnega dela so bili obsojeni Franc Juvan, Ivan Tonja in Alfonz Klemenčič.

Na 18 let je bil obsojen Stane Zagoršek.

Na 15 let so bili obsojeni Ivan Marinčič, dr. Karel Vojska, Henrik Goričan, Jožef Por, Božidar Rupnik in Alfonz Tuma.

Na 12 let sta bila obsojena inž. Stanko Dimnik in Jožef Šavora.

Na 10 let so bili obsojeni Dušan Verbič, inž. Jože Rus in dr. Stane Grapar.

Na 8 let je bil obsojen Milivoj Lajovic.

Oproščen je bil dr. Vladimir Kukman.

Posmrtno zadoščenje

Odmev umora admirala Darlana

ALŽIR, 26. decembra. — *Alžirsko vrhovno sodišče je razveljavilo obtožnico, po kateri je bil svoječasno obsojen na smrt in usmrčen francoski častnik Fernand Eugène Bonnier de la Chapelle, član stare francoske plemiške rodbine, ki je izvršil napad na francoskega admirala Jeana Darlana. Napad je izvršil dne 24. decembra 1942, ko je admiral Darlan prišel v Alžir iz Pétainove Francije ter se predal zaveznikom. Admiral Darlan je pri napadu izgubil življenje.*

Dvajsetletnega napadalca je sodišče po dveh dneh obsodilo na smrt in so smrtno obsodbo takoj izvršili.

Sodišče je zdaj razveljavilo obsodbo na podlagi listin, iz katerih je razvidno, da je napadalec izvršil svoje dejanje, ki je bilo navidezno naperjeno proti varnosti in državnim koristim Francije, po navodilih in v smislu resničnih koristi Francije.

Pariški listi zdaj javljajo, da je iz predloženih listin razvidno, da se je admiral Darlan pogajal z Nemci, katerim je hotel izročiti francoska pristanišča v severni Afriki. Objavili so tudi pisma generala Charlesa de Gaullea in drugih francoskih voditeljev, ki so nastopali kot branilci obsojenega de la Chapella.

IZ SLOVENIJE

V Sloveniji je okrog 700.000 upravičenih potrošnikov mesa. Za te potrošnike je predvideno na teden 10 dkg svežega mesa in 15 dkg mesnih konzerv. Število upravičenih potrošnikov se bo v prihodnjih mesecih v zvezi z zakolom prašičev znižalo, tako da bo treba oskrbovati okoli 500 do 600.000 ljudi. Na mesec bo treba zaklati 1500 do 2000 glav goveje živine. Skoraj enako količino potrebuje vsak mesec vojska. Pred vojno je potrošnja mesa znašala na mesec 1 do 2 kg na osebo.

V Sloveniji je danes komaj 10 do 20% klavne živine in to z volmi ter junci vred, ki jih potrebujejo za vprego. Okrog 80% je plemenskih krav ter telic in telet. Med živino za zakol je okrog 85 do 90% krav in telic. Meseca novembra je v Sloveniji vojska odkupila 532 glav goveje živine, civilno prebivalstvo pa 422.

Na Primskovem pri Kranju so postavili lesen antenski stolp. Že pred vojno so kupili novo radijsko postajo za Domžale. Nemci so jo preuredili ter zgradili antenski stolp, visok 52 metrov. Ta stolp je za ljubljansko valovno dolžino veliko prenizek. Zato so zgradili lesen stolp, katerega lahko poljubno podaljšujejo.

Zadruga v Bovcu šteje že 255 članov. Pripravili so skladišča za blago.

Razveljavili so obrtna pooblastila in dovolila, ki so bila izdana za časa okupacije.

Ločitev cerkve od države na Japonskem

Tokio, 26. decembra

Agencija «Kiodo» je javila, da bo cesar Hiro Hito potrdil ukaz generala MacArthurja, ki določa ločitev cerkve od države.

Na obletnico smrti cesarja Yoshi Hito, očeta Hiro Hita, ki je umrl 25. decembra 1926, bo prvič, ko članov družine in vladnih predstavnikov ne bodo povabili, da bi spremljali cesarja, ko bo opravljal svoje osebne molitve v notranjosti palače. Obletnico bodo proslavljali kot javni praznik ter ne kot sintoistično narodno proslavo kot v preteklosti.

Agencije «Kiodo» poroča dalje, da bodo svečane obrede, pri katerih je cesar običajno govoril o važnih državnih vprašanjih v cesarskem svetišču pri oltarju prednikov in cesarski grobnici, popolnoma opustili; svečanosti v palači bodo pa omejili le na cesarski dom.

Sodišča za vojne zločince v Nemčiji

London, 26. decembra

Ameriški tiskovni urad v Nemčiji poroča, da je Zavezniški nadzorstveni svet objavil dekret o uvedbi sodišč, ki bodo imela nalogo soditi vojne zločince, ki jih ne bodo sodili v Nürnbergu. Kot sodišče v Nürnbergu, tako bodo mogla tudi ta sodišča izreči smrtne kazni ter soditi zločine proti miru, vojne zločine proti človeštvu, kakor tudi tiste zločince, ki pripadajo organizacijam, ki jih omenja sodišče v Nürnbergu. Zasedbene oblasti morajo aretirati vse one osebe, ki so zagrešile vojne zločine ter njih izročitev zahteva eden izmed Združenih narodov.

Objava prvih sklepov moskovske konference

Sestava in podpis mirovnih pogodb

Osnova sklepi londonske konference

Moskva, 26. decembra

Moskovska radijska postaja je na božični večer podala naslednje poročilo o konferenci zunanjih ministrov:

«Vlade Združenih socialističnih sovjetskih republik, Velike Britanije in Združenih držav poročajo, da so dosegle sporazum ter vabijo vlade Francije in Kitajske, da tudi one pristanejo na pripravo mirovnih pogojev:

«Mirovne pogoje z Romunijo, Bolgarijo in Madžarsko bodo postavili zunanji ministri Sovjetske zveze, Združenih držav in Velike Britanije. Mirovne pogoje za Finsko bodo določili zunanji ministri Sovjetske zveze in Velike Britanije. Določila mirovnih pogojev z Italijo bodo poverjena ministrom Sovjetske zveze, Velike Britanije, Združenih držav in Francije. Namestniki zunanjih ministrov bodo takoj pričeli z delom v Londonu na osnovi sporazuma, ki so ga dosegli pri razgovorih na prvem sestanku Sveta zunanjih ministrov v Londonu.»

«Ko bo zaključeno pripravljalno delo v teh načrtih, bo Svet sklical konferenco, na kateri bodo razpravljali o mirovnih pogojih z Italijo, Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko. Konference se bo udeležilo pet članov Sveta zunanjih ministrov kakor tudi zastopniki vseh vlad držav, ki so se udeležile vojne v Evropi z vojaškimi silami, to so Združene države, Sovjetska zveza, Velika Britanija, Kitajska, Francija, Avstralija, Belgija, Republika sovjetske socialistične Bele Rusije, Brazil, Grčija, Nizozemska, Kanada, Novi Zeland, Norveška, Poljska, Sovjetska socialistična republika Ukrajina, Češkoslovaška, Etiopija, Jugoslavija in Zveza južne Afrike. Konferenca bo najkasneje 1. maja 1946.

Mir z Italijo

Ob zaključku svojih del ter pri razpravljanju o predlogih bodo vlade, ki so podpisale pogoje premirja z Italijo, Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko, kakor tudi vlada Francije, ki je bila sporazumna z istimi pogoji, ki so jih določile zavezniške države v pogledu mirovnih pogojev z Italijo — bodo sestavile končno besedilo mirovnih pogojev.

«Končno besedilo mirovnih pogojev bodo podpisali zastopniki držav, ki so se udeležile vojne s sovražnimi državami. Besedila mirovnih pogojev bodo predložili Združenim narodom, ki se niso udeležili vojne s sovražnimi državami. Mirovni pogoji bodo stopili v veljavo takoj po podpisu držav, ki so podpisale pogoje o premirju, kakor tudi Francije, kateri so bili predloženi pravni pogoji omenjenih držav o Italiji.»

Iz poročila moskovske radijske postaje je posneti, da bodo mirovne pogoje odobrile odgovarjajoče sovražne države.

Moskovska radijska postaja pravi dalje, da pogovore o ostalih vprašanjih nadaljujejo v prisrčnem ozračju ter pričakujejo, da bodo v teku enega ali dveh dni poročali o izidu konference.

Stalin sprejel Bevina

Moskovska radijska postaja javlja, da je generalisim Stalin sprejel v Kremlju zunanjega ministra Bevina.

Razgovoru so prisostvovali sovjetski komisar za zunanje zadeve, Molotov, stalni podtajnik britanskega zunanjega ministrstva, sir Alexander Cadogan, sovjetski poslanik v Lodonu Fedor Gusev in britanski poslanik v Moskvi, sir Archibald Clark-Kerr. Generalisim Stalin je priredil banket v čast ministrom Bevinu in Byrnesu.

Papeževa božična poslanica

Obsodba totalitarističnih držav - Pomoč preganjanim - Novi kardinali iz vseh delov sveta

VATIKAN, 26. decembra. — *Sveti Oče je v radijskem govoru na božični večer izjavil, da je totalitarizem nezdružljiv z resnično demokracijo. Poudaril je, da je totalitarizem «orosil zemljo s krvjo, oskrunil skupnost narodov in povzročil vse grozote vojne».*

«Bodoči ustroj miru mora onemogočiti uporabo napadalne sile in vsako napadalno vojno v svetu. Vsaka samovoljna akcija v notranjosti ali zunanjosti mora biti onemogočena. Za rešitev teh vprašanj pa je le ena rešitev; vrnitev k Bogu in miru, ki ga je prinesel On».

«Konec vojne ni privedel sveta v dobo miru, ampak samo na povojno stopnjo. Pričela so se dela, ki naj bi zagotovila svetu mir. Toda doslej je velika odgovornost otežkočila napore, ki so potrebni za dosego tega cilja. Človeštvo se pričenja zavedati, koliko potrpljenja in dobre volje je potrebno, da bi prišel na svet pravičen red in mir».

Papež je omenil tudi nečloveške metode, ki jih uporabljajo pri ravnanju z vojnimi in političnimi ujetniki in izseljenci.

Usoda trpečih

Sveti Oče je dejal, da so v nekaterih primerih ujetništvo podaljšali brez zadostnega razloga in uporabili ujetnike za najtrša dela, kar nasprotuje mednarodnim določbam, krščanskim in človeškim načelom. To ravnanje, ki so ga uvedli zmagovalci, je nečloveško.

Posebno je omenil otroke, ki jih še zadržujejo v ujetništvu in na civiliste in misijonarje Daljnjega Vzhoda, ki so zaradi nedavnih dogodkov ostali v revščini in nevarnosti.

Sveti Oče je označil cerkev kot vesoljno in nerazrušljivo. Ona je nerazdružljivo združena, ker je Kristus z njo nerazdružljivo združen. Kristus pomeni nerazdružljivo edinost telesa in duše, kakor tudi življenja, v katerem združuje cerkev vse dežele vseh časov in odrešenje vsega človeštva brez razlike.

Močni zaradi združenega duha ostanejo ti ideali dragoceni vse povsod. Iz tega sledi, da je vsak poskus, da bi cerkev postala sužnj tega ali onega naroda ali bi jo kateri koli ljudstvo hotelo omejiti, pomenilo dejanje, ki bi hotelo razdružiti to, kar je Jezus zvezal. Istočasno je to napad proti združitvi vsega človeštva.

Sedanji položaj zahteva sodelovanje med vsemi narodi, odpoved vsakemu egoizmu ter odstranitev vsakega političnega tekmovanja.

Boj totalitarizmu

Kdo bo tvegal, se odpovedal in imel čisto vest, da bo brez krivde?

To bi se moralo vzeti v poštev pri kaznovanju tistih, ki so odgovorni za napake preteklih let. Jamstvo za bodočo svobodo mora biti zasnovano na notranjih silah človeka, ki živi vsakdanje življenje v krogu družine in v delu. Potrebno je, da človek sodeluje s človekom ter država z državo. Preprečiti je treba tako zvano «javno mnenje», ki daje vrednost le bogastvu ter napačnim zahtevam. Vzpostaviti je treba svobodo mišljenja ter se postaviti v bran totalitarističnim državam».

Papež je končno dejal, da so 32 novih kardinalov zbrali tako, da bodo zastopane številno vse rase in narodi «kot odsev vesoljnosti cerkve». V tem imenu bo sveti zbor popoln.

„Vesoljnost cerkve“

Poročilo, ki ga je dal Vatikan o konzistoriju, ki bo 18. februarja 1946, so v Vatikanu sprejeli z najbolj ugodnimi komentarji. Visoko cenijo ukrep, s katerim je hotel sv. Oče na koncu vojne, ki je prinesla toliko razdejanj, objeti ves krščanski svet ter je izbral svoje kardinale na vseh petih celinah. Med 32 novimi kardinali, kar je nenavadne število, je poleg Evropejcev in Američanov en Afričan, 1 Azijec in 1 Avstralec. Ves svet je zdaj v svetem zboru tudi teritorialno vesoljni. Afrika ter nekatera druga cerkvena ozemlja, kakor Armenija, Kitajska, Peru, Cile in Kuba, niso nikoli prej imele kardinalov.

Z novim imenovanjem kardinalov so prekinili tudi s tradicijo, ki je bila skoraj štiri stoletja v veljavi, po kateri je bila večina kardinalov Italijanov. Danes italijanski kardinali niso več v večini, čeprav predstavljajo vedno skupino, ki je mnogo večja kot katera koli druga narodnostna skupina. Tudi to je dejstvo, ki bo omogočilo mednarodnost sv. zbora, ki je eden izmed glavnih ciljev katoliške cerkve.

Sv. zbor je po novi pripadnosti raznih kardinalov sestavljen iz 28 Italijanov, 7 Francozov, 5 Američanov, 4 Špancev, 4 Nemcev, 3 Kanadčanov, 2 Brazilcev, 2 Argentincev. Sledeči narodi imajo samo enega kardinala: Anglija, Irska, Nizozemska, Avstralija, Čile, Kuba, Peru, Madžarska, Kitajska, Sirija, Avstrija, Portugalska in Belgija. Med cerkvenimi dostojanstveniki, ki jih je papež imenoval, ni nobenega Slovenca.

Prehranjevalni položaj na Madžarskem

Budimpešta, 26. decembra

Na Madžarskem grozi lakota. Zaradi slabe letine ter pomanjkanja osebja za razdeljevanje rezerv, so zmanjšali v državi, ki je znana kot poljedelska, dnevne obroke na 838 kalorij, v primeri z 2.952, ki so jih imeli v mirnem času. Tudi ta obrok 838 kalorij bi še odgovarjal, če bi živež enakomerno razdeljevali.

Težave prevozov, položaj, ki daje prednost kmetom, da razpolagajo s svojimi pridelki ter dodatki, ki jih dobivajo delavci pri težkih delih, vse to povzroča, da je prebivalstvo Budimpešte in drugih večjih mest prikrajšano.

Letošnji pridelek znaša 8.750 tisoč stotov. Od tega je 5540 tisoč stotov namenjenih za uporabo, ostanek pa za setev. 400.000 stotov je namenjeno za zasedbene čete Rdeče armade.

Še težji je položaj v pogledu maščob. Če bi vse prebivalstvo prejemalo enake obroke maščob, bi vsak dobil 453 gramov na leto, ker pa delavci in težji delavci dobivajo povišane obroke, ne ostane za povprečnega meščana praktično nič.

Strankarsko življenje v Nemčiji

London, 26. decembra

Na sovjetskem zasedbenem področju so komunisti in socialdemokrati ustanovili skupno delavsko stranko. Odločitev so objavili takoj po sestanku izvršnih odborov obeh strank v Berlinu.

Plinski napad v Rimu

Rim, 26. decembra

Ko so imeli voditelji italijanske komunistične stranke sestanek, je eksplodirala na stopnicah palače v via Nazionale bomba strupenih plinov.

Položaj na Javi

Prvi nastop nizozemskih čet na otoku - Plenitve indonezijskih ekstremistov - Spopadi na morju

Batavija, 26. decembra

Uradno poročajo, da so nizozemske čete prvič nastopile na Javi. Po poročilu, ki ga je izdal zavezniški glavni stan, so nizozemske čete zasedle kraj Passarmingges pri Bataviji in zasegle veliko količino orožja, streliva in prevoznih sredstev.

Stošestdeset kilometrov jugozahodno, v severnem delu Bandoenga, so nastopili Indonezijci pod zaščito cestnih barikad s strojnicami proti zavezniškim četam. V tem predelu operirajo trije zavezniški bataljoni, ki zaradi nastopa upornikov niso utrpeli nobenih izgub. Kot poročajo, se je izkazal v južnem delu mesta indonezijski obrambni zbor kot popolnoma neučinkovit.

Poročila pravijo, da so indonezijski ekstremisti pričeli pleniti Evrazijce, ki jih sumijo, da so sodelovali z zavezniškimi organizacijami, ki so nudile podporo in omogočile beguncem vrnitev v domovino. V zadnjih dneh je izginilo mnogo Evrazijcev.

Nizozemska poročevalna agencija javlja, da so se javanski teroristi, ki so bili opremljeni z japonskimi radijskimi aparati, izkrcali na Borneu ter naznanili prebivalstvu, da je Java osvobojena. Videti je, da so prisilili krajevno policijo k predaji orožja, zaprli so krajevne voditelje ter izobesili indonezijsko nacionalistično zastavo.

Skupino mož, ki se je izkrcala s torpedovke, ki je imela nalogo raziskati primer morskega ropanja ob obalah otoka Billiton med Borneom in Sumatro, je napadel neki japonski motorni čoln z indonezijskimi ekstremisti. Pri tem so ubili enega Nizozemca in več Indonezijcev. Ujeli so indonezijsko ladjo, ki je imela izobešeno zastavo Rdečega križa in dve drugi manjši ladij, ki sta baje pripadali morskim roparjem. To vest je sporočila zgoraj imenovana agencija.

Po poročilih iz nizozemskega vira se bo moral zagovarjati japonski stotnik Sonai, poveljnik koncentracijskega taborišča Tjideng v Batavji, ki je zdaj ujetnik v Singaporu, pred prekim sodom Nizozemske Vzhodne Indije kot vojni zločinec. Obtožili so ga, da je zlostavljal nizozemske internirane žene.

Operacije na Kitajskem

Čungking, 26. decembra

Poročevalna agencija vlade v Čungkingu poroča, da so čete kitajske osrednje vlade odvzele kitajskim komunistom mesto Hanokwang v južnem Šantungu. Isti poročevalski urad pravi, da komunisti napadajo Krohen in Ihen.

ZAPISKI

TANGER

Ko so morali Španci — piše posebni dopisnik londonskega «Timesa» — zapustiti izključno nadzorstvo nad Tangerjem, ki so si ga prilastili leta 1940, je malo prebivalcev žalovalo za njimi.

Malo stvari so pustili za seboj in odšli so mirno. Vendar Španija še vedno pošilja hrano v Tanger, čeprav je sama zaradi velike suše nima preveč. Priznati je treba, da je to kretnja, ki popravlja španski ugled.

Ko so novi upravniki prevzemali oblast, so opazili, da ni pisalnih strojev, telefonov in prepisnih reči. Tudi lepega avtomobila za škropljenje tangerskih ulic ni bilo nikjer. Toda takšne majhne tatvine so bile le nizka cena za prevzem oblasti.

Tanger je svetovnjaško mesto, ki nima prav nobenega zaledja. Njegovo pristanišče je nezadostno. Sto let so se velesile preprale za ta košček Afrike, vendar ni nikoli prišlo zaradi njega do vojne med njimi.

Španci so v začetku veliko govorili, kaj bodo sezidali. Naredili so tudi širokopotezen načrt. Vendar so v petih letih samo popravili nekaj šol in bolnico. Nekateri Španci pravijo: «Škoda je, to da delali smo tako, ko je nas navada!»

Španci so prinesli leta 1940 s seboj red, živež, črno borzo, red brez pravičnosti, prednosti nevtralnosti in različne vrste policije. Mešano sodišče so pustili pri miru in pekli so kruh, ki je bil izvrstne kakovosti. V ostalem pa je bila slika Tangerja pomanjšana slika Španije.

Tanger je po tradiciji špansko mesto. Največ prebivalcev govori španski in najboljši krajevni časnik «España» je španski. Dve tretjini prebivalstva, to je okoli 30.000, sta španski. Španci imajo polovico izmed 15 bank v svojih rokah ter 60% industrijskih naprav. Njihova lastnina je vredna okoli 10 milijonov angleških funtov.

Ko so falangisti leta 1940 silno zasedli Tanger, se Britanci niso preveč navduševali za to. Zdaj govorijo španski propagandisti, da so leta 1940 Tanger samo priključili k Španiji «samo začasno, ker so bile takrat mednarodne razmere zelo napete in je morala Španija čuvati svoje interese. Če bi bilo to res, potem Španci zdaj ne bi na tako hiter način odšli iz Tangerja, temveč bi počakali na mednarodno odločitev.

Francoski ugled je v zadnjih letih v kolonijah preveč trpel, da zdaj ne bi izrabili priliko in zmagovalno prišli v Tanger. Toda francoski prebivalci Tangerja se z redkimi častnimi izjemami ne morejo pohvaliti, da so kaj storili za zmago v tej vojni. Deloma je razumljivo, da so bili previdni, ker so bili odvisni od Vichyja. Toda ti razlogi niso bili zadostni, da bi ugodno vplivali na špansko zadržanje.

Ni napaka Francozov, temveč nemške komisije, da je vrtnarstvo v njihovem okraju popolnoma uničeno. Poudariti je treba, da so Maročani rajši za špansko gospodarstvo, kakor sodelovanje v francoski upravi. Ker ima Francija veliko del severne Afrike, vidijo Arabci v njej glavnega sovražnika.

Velika Britanija in Združene države sta trdno odločeni, da ostane Tanger nevtralno mesto. Sedanji režim v mestu je le začasen. Ko se bodo velesile zedinile, da se dogovorijo o novi ureditvi sveta, bo Tanger dobil novo ustavno listino, ki mu bo zagotovila položaj mednarodnega mesta, ne pa da je v posesti ene različnih držav.

Zdaj so postavili belgijske častnike namesto francoskih za nadzor nad policijo. Upravnik mesta je portugalski admiral Magalhaes Correira. Sovjetska zveza se je poslala svojega predstavnika v nadzorstveno komisijo, in sicer zaradi nezaupanja do Španije. Govorijo tudi o odposlancih, ki naj bi bili v Tangerju.

Tangerčani so zadovoljni, da so ga spet sprejeli pod mednarodno nadzorstvo, prebivalci imajo mešane občutke.

Največja ameriška nesreča

Johnstownska poplava je leta 1889 v nekaj urah uničila na tisoče življenj

Poplava v mestu Johnstown leta 1889 je bila največja elementarna nesreča, ki je doslej zadela Združene ameriške države. Mesto samo je bilo uničeno v četrt ure. Več ljudi je izgubilo življenje ob tej priliki kakor za časa potresa in požara v San Franciscu, več kot pri požaru Irokeškega gledališča v Chicagu in Daytonske poplave ter poplave reke Mississippi leta 1937.

Štiri leta so prebivalci mesta Johnstowna v Pensilvaniji živeli mirno nedaleč od velikega vodnega jeza. Leta 1889 je bil Johnstown razgibano mesto na obalah reke Conemaugh. Štelo je 30.000 prebivalcev, ki so bili deloma zaposleni v novih jeklarnah.

Vsako leto je reka spomladi preplavila mestne ulice ter nanesla velike količine blata. Prebivalci so se umaknili v prvo nadstropje, živino pa pognali v višje predele. Bili so že navajeni teh sitnosti. Nekateri so sicer godrnjali, toda mestni očetje so jih vsakokrat odpravili z izgovorom, da so sitneži. Nekateri prebivalci so zatrjevali, da bo nekoč vodna zatvornica popustila ter se bo zgodila velika nesreča.

Usodni jez

Zatvornica je bila zgrajena iz kamenja leta 1853. Visoka je bila 30 metrov in dolga čez 300. Nad njo je reka naredila jezero, dolgo skoraj 20 km, ki so ga imenovali Conemaughško jezero. Po kanalu, ki je bil v zvezi z jezom, je plulo veliko manjših ladij in čolnov, preden so zgradili v bližini železniško progo. Kanal so leta 1857 opustili in s tem je jezero izgubilo pravi pomen. Zatvornice niso več popravljali in leta 1862 se je že pojavila prva manjša razpoka, skozi katero je vdrla voda in preplavila nižje ležeče dele Johnstowna.

Leta 1879 so najeli jezero nekateri pittsburghški milijonarji, ki so zatvornico za silo popravili. V jezeru so lovili ribe in na njegovih bregovih preživljali počitnice. Videti je bilo, da bo zatvornica še dolgo vzdržala. Toda njeni temelji so bili že docela iztrošeni.

V teku zadnjega tedna meseca maja 1889 je padlo izredno veliko dežja v Pensilvaniji. Po dolgotrajnih nalivih je reka Conemaugh zalila Johnstown do višine dveh ali treh metrov.

Iznad zatvornice je voda rastla do 31. maja. Neki nameščenec ribiškega kluba je bil zaskrbljen in najel je večje število delavcev, ki so nanašali zemljo na zatvornico. Seveda je vse to bilo premalo obrambe, ker so se pojavile nove odprtine. Opolnoči je inženir John Parker pregledal zatvornico in prišel do zaključka, da ne bo zadržala vodnega pritiska. S konjem je oddirjal v bližnjo vasico South Gork in njenih 2.000 prebivalcev je nemudoma odšlo v hribe.

Tedaj še ni bilo veliko telefonskih napeljav. Nekatere je tudi pokvarilo neurje. Parker je sicer poslal dva moža do bližnje brzojavne postaje, vendar brzojavka zaradi podrtih drogov in pretrganih žic ni prispela v Johnstown.

Še isto noč je voda že začela preplavljati jez. Delavci so s strahom opazovali, da je voda začela odnašati z vrha jezu najprej manjše kamenje, potem pa vedno večje. Kmalu je nastala odprtina, globoka 7 metrov. Ob pol štirih popoldne se je med strahovitim hruščem odprtina v obliki črke v poglobila do dna jezu.

Skozi odprtino je v manj kot 1 uri vdrlo skoro pol milijona kubičnih metrov vode. Poplava je hitela z brzino 60 km na uro proti Johnstownu. Reka je narastla za 25 metrov. Na poti je podirala drevje in odnašala ogromne skale. Kmetije in druge zgradbe je voda odnašala kot škatle vžigalic. Vode je bilo toliko kot v Niagarskem slapu, posledica je bila: popolno uničenje doline.

Tudi vlak je odneslo

Ob bregu doline je tekla železnica. Strojevodja tovornega vlaka je začel voziti ritenski, ko je opazil poplavo. Toda voda ga je kmalu dohitela. Čudežno se je rešil v breg, vlak pa je voda odnesla.

Tri vasi je poplava v nekaj minutah popolnoma uničila. Tik nad Johnstownom je dolina zelo zožena. Voda je zaradi tega narastla na 30 metrov. Kmalu je 250 kmetij izginilo v valovih, prav tako neka tovarna za žico. Na vodi je plavalo polno lesa in drugih ostankov kmetij.

Neki potnik z vlaka, ki se je ustavil v dolini nad Johnstownom, je pripovedoval: «Ko sem skočil z vlaka, sem obstal pred strahoto. Tri sto metrov pred menoj se je valila ogromna stena črne vode in ruvala debela drevesa. Stekel sem na breg. Za menoj je poplava odnašala hiše».

Voda v Johnstownu

Voda je prispela do Johnstowna ob 4 in deset minut. Na ulicah je bilo tedaj že več metrov vode, tako da je bil množičen beg onemogočen. V trenotku je bilo mesto pod vodo.

Pod Johnstownom je bil velik železniški most čez reko Conemaugh. Med oboki se je nabralo toliko lesa, da je most kmalu postal jez. S tem je voda nad njim še bolj narastla. V Johnstownu se je zvišala na 25 metrov. Tisoči in tisoči ljudi so izginjali v vrtincih. Nekateri so se oprijemali plavajočih debel. Toda poplava jih je odnesla do novega jezu, kjer jih je zdrobilo.

Ob 6h zvečer je jez začel goreti. Vžgalo se je namreč več bencinskih vagonov. Gorelo je štiri dni. V ognju so izgubili življenje nekateri Johnstownčani, ki so se rešili pred poplavo.

V petek je voda upadla. V soboto so začeli iskati žrtve. Okoli 3000 mrličev so našli. Vsaka rodbina je izgubila nekaj članov.

Čudežne rešitve

Jutro po poplavi so našli v Pittsburghu 5 mesečno dete, ki se je do tja pripeljalo 110 km daleč na plavajoči strehi. Ljudje so videli, kako je poplava zagrnila neko kobilo. Mislili so, da je že po njej. Čez nekaj dni so jo našli kilometer daleč v neki kleti, vso blatno, toda živo. Pod nekim železniškim vozom so našli kravo, ki je mirno prežvekovala, majhnega psa in 5 mokrih ter jeznih kokoši.

Največje vprašanje je bilo, kako pokopati mrtve. Mnoge nikoli niso našli. Mnogi pa so bili zasuti z ruševinami. 6000 mož je delalo 6 tednov, da so počistili mesto.

Pomoč nesrečnikom

Okoli 800 žrtev nikoli niso mogli spoznati. Narodna straža je morala delati red in neusmiljeno so pretepli 3 človeške hijene, ki so mrličem rezale prste ter z njih snemale prstane. Veliko ljudi je tudi znorelo.

Vsa Amerika je pomagala nesrečnikom. Tudi iz Evrope so prihajali darovi. YMCA in Rdeči križ sta darovala velike vsote denarja.

Po tej nesreči je veliko ameriških mest izvršilo preiskave jezov. Brez dvoma so s tem preprečili nove nesreče. Inženirji so tudi začeli graditi jezove po izkusnjah, ki so jih pridobili v tej nesreči.

Johnstown še ni imel miru pred vodo. Leta 1936 je znova bila velika poplava, ki je naredila za 40 milijonov dolarjev škode in vzela streho 9000 ljudem. Po letu 1937 pa so reko zajezili, tako da zdaj ni več verjetnosti, da bi se poplave ponavljale.

TRŽAŠKA KRONIKA

Sprememba voznega reda

Z 22. decembrom je stopil v veljavo na avtobusni progi Trst-Labin novi vozni red: odhod iz Trsta ob 14 uri iz ulice Anastasio št. 3, odhod iz Labina od 5. uri. Ob nedeljah avtobus ne vozi.

Zvišanje poštnih pristojbin

Zavezniška vojaška uprava obvešča, da je v Rimu konferenca, ki preučuje zvišanje poštnih brzojavnih in telefonskih pristojbin.

Nove pristojbine bodo verjetno stopile v veljavo 1. januarja leta 1946.

Drugo razdeljevanje drv

Danes bodo začeli razdeljevati potrošnikom v Trstu, ki ne morejo uporabljati plina in imajo posebno nakaznico, ki jo je izdal občinski urad, po 15 kg drv. Cena jim je določena 530 lir za stot.

Božični prazniki

Prvi Božič v miru so Tržačani preživeli res dostojno: brez hrupnih prireditev, bolj v zasebnih stanovanjih, v najožjem družinskem krogu. Kljub koncu vojne, je še vedno preveč skrbi, da bi mogli uživati popolnoma neskaljeno božično zadovoljstvo.

V ponedeljek popoldne so ljudje posebno navalili na trgovine, ki so bile prepolne božičnih dobrot. Otovorjeni z zavoji so se vračali iz njih z zavestjo, da bodo pripravili svojim dragim vsaj z darili božično veselje, ki so ga tako dolga vojna leta pogrešali. Izreden naval je bil na svetličarne, ki so jih ljudje kljub visokim cenam svetju dobesedno izpraznili.

Sveti večer se je poznal celo gostilnam, restavracijam in kinom. Le ubogi brezdomci so iskali v njih zavetja, da bi pozabili na svojo težko bol. Drugi so našli kjer koli pri znancih in prijateljih prostor, da so pri njih ob običajnih božičnih igrah, pri kosu potice in prijetnem kramljanju prebili božični večer.

Božično jutro nas je presenetilo s sivim, oblačnim vremenom. Težki, deževni oblaki so napovedovali dež, ki je v resnici začel padati kmalu po kosilu. Mnogo Tržačanov se je dopoldne udeležilo pontifikalne službe božje v stolnici, ki jo je bral tržaški škof mons. Santin. Po ulicah je bilo kaj živahno, popoldne pa so ljudje navalili na kine; polno je bilo tudi gledališče Verdi, kjer so predvajali «Francesca da Rimini».

Kronika ni zabeležila nobenega večjega dogodka. Bilo je samo nekaj manjših incidentov. Tako so se proti 22. uri v neki ulici v bližini kolodvora stepli, vendar razen ženskega vreščanja in malega pretepa ni bilo hujšega.

Skratka: prvi božični prazniki v miru so v Trstu potekli res lepo in vredno Človekovega izročila: «Mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!».

Gozdna imovina

Nasveti in svarila

Znano je sedanje stanje naše gozdne imovine. O tem je govorila zavezniška oblast, je govoril in govori okrožni svet in občinski svet in če to ne zadostuje, govori vsem vidna golota griča, kjer je stal prej «bošket».

V glavnem je tega kriva vojna, toda zdaj je važno vedeti, kdaj in kako se bo obnovila gozdna imovina. «Marsikdo pravi, preteklo bo sto let». Mogoče pretiravajo, vendar vprašanje ni enostavno. Okrožni nadzornik gozdne policije, poročnik Marcon, je izjavil dopisniku VZN, da je treba predvsem prevzgojiti miselnost prebivalstva, ki se je še med vojno — seveda iz potrebe — navadilo imeti gozdove za splošno lastnino; v resnici je to zasebna ali občinska last. Obstojajo strogi predpisi, ki z ene strani dovoljujejo nabiranje dračja, ki leži po tleh (veje, storži, lubje i. t. d.), proti ljudem, ki nabirajo omenjeni les, policija ne nastopa, strogo prepovedano pa je prihajati v gozd s sekirami in žagami. Vsakogar, ki ga bodo zalotili pri nedovoljenem sekanju in ki nima rednega dovoljenja, bodo takoj aretirali. Tudi izkopavanje panjev je dovoljeno samo s predhodnim dovoljenjem.

Naši gozdovi bodo lahko postali spet taki kot so bili, je rekel nadzornik — toda potrebno je strogo izvajanje predpisov, ki jih nareku je izkušnja. V «bošketu» že izkopavajo panje in kmalu bodo pričeli s pogozdovanjem; upajo, da bo po približno dvajsetih letih» «bošket» spet olepšal mestno lice.

Koledar z dvojnim križem

Narodna družba za boj proti tuberkulozi in narodna ustanova za pomoč tuberkuloznim pod zaščito urada za javno zdravstvo sta odobrili izdajo «koledarja z dvojnim križem» za leto 1946, z namenom, da razširijo osnovne pojme za očuvanje pred tuberkulozo.

Vse oblasti ter javni zavodi so naprošeni, da podpro to pobudo in razpečajo ta koledar za dosego socialnih namenov.

Uradni list ZVU

Predsedstvo področja poroča, da je izšel Uradni list Zavezniške vojaške uprave št. 8. Vsebuje uradne in civilne objave; v prodaji je v sobi št. 15 v vladni palači.

Predbeležba novih tobačnih nakaznic

Vse prodajalce monopolskih predmetov obveščamo, da lahko sprejemajo predbeležbo novih tobačnih nakaznic do četrtka 27. t. m. V soboto 29. t. m. morajo vsi prodajalci predložiti predpisane naročilnice skladiščem.

Skrb za vojnega invalida

Bolničarka daje navodila naredniku McIntyru, kako mora uporabljati svojo umetno nogo. Delovanje umetnega uda mu razkazuje na posebnem hodniku, ki ima ob straneh držaje, na katere se invalid pri prvih poizkusih lahko opira. Pred njim je zrcalo, v katerem lahko nadzoruje svoje prve korake.

Živila za božične praznike

Prehranjevalni odsek Zavezniške vojaške uprave je sporočil, da so preskrbeli za božične praznike posebno razdeljevanje živil. Pri tem izrednem razdeljevanju živil, so položili posebno pozornost na manj imovito prebivalstvo, ki je dobilo sledeča živila:

200 gr sladkorja osebe od 19-65 let; 100 gr sladkorja vsi potrošniki; 100 gr jajčnega praška.

Suho zelenjavo bodo razdelili v Pulju po 500 gr na osebo iz zaloge Zavezniške uprave; v Gorici 200 gr; v Trstu 200 gr iz zaloge Zavezniške vojaške uprave ter 200 gr iz zaloge Seprala.

Olje za vse potrošnike: v Pulju 200 gr olja iz semena in sončnic ter 100 gr. olivnega olja; v Gorici 200 gr semenskega olja in 100 gr olivnega olja; v Trstu 200 gr mešanega olja.

Nekatere dobrodelne ustanove so dobile posebne dodatke, in sicer 200 kg napol sladkih piškotov.

Bolnice, sirotišča in zavetišča so dobila za vsako osebo sledeča živila: 200 gr gnjati, 200 gr sladkorja in 100 gr piškotov.

Ljudje v ubožnicah so dobili po 200 gr gnjati, 100 gr sladkorja in 100 gr piškotov.

Pregled stanovanj za angleške družine

General Sir John Harding, poveljnik 13. armadnega zbora in brigadir Eve sta v soboto pregledala stanovanja v hotelih Excelsior in Regina, ki so jih pripravili za žene in družine angleških častnikov in moštva, ki bivajo v Trstu ali v njegovi bližini. Razne sobe v hotelu «Excelsior» so preuredili za častniške družine. Pripravili so dve otroški sobi s knjigami, slikami, igračami in pohištvom za otroke, ki jih prihodnji teden pričakujejo s svojimi materami. Tudi hotel Regina so preuredili na podoben način. Hotel bo kot Y.M.C.A.: za žene pripadnikov angleških vojaških sil, ki bivajo tu samo prehodno. Pripravili so tudi sobe za družine in male otroke.

General Harding in brigadir Eve sta bila zelo zadovoljna z delom, ki ga je opravilo vodstvo obeh hotelov za lep sprejem njunih novih civilnih gostov.

Tatvine

V zadnjih dneh so neznani tatovi opravili več tatvin in oškodovali lastnike za lepe denarje; v ulici Molino a Vento št. 4 so iz stanovanja Iesi Santinove odnesli neznanci različnih vrednostnih stvari za 150 tisoč lir; iz stanovanja Luca Fabija v ulici Ponziana št. 2 so ukradli radioaparat «Marelli», zlato uro, šivalni stroj in druge različne stanovanjske potrebščine; za 31 tisoč lir živil so tatovi odnesli iz trgovine v ulici Piccardi št. 72; iz stanovanja v ulici Petrarca št. 5 so odnesli zlikovci 28 tisoč lir v gotovini in različnih stvari v vrednosti 100 tisoč lir; za 83 tisoč lir živil so tatovi odnesli iz Delavske zadruge v ulici Monte Orsino št. 13; živilskih potrebščin za 100 tisoč lir so odnesli iz Delavske zadruge v ulici Lorenzetti št. 32; iz stanovanja Guida Adamija v ulici Pagliericci št. 52 je odnesel neki tat zlato uro, vredno 28 tisoč lir.

Pojavili so se tudi žeparji, ki so napravili nekaj poslov, ne da bi jih pri tem zasačili: gospej Pil Brandtovi je zmanjkala, ko je šla po drevoredu XX Septembra torbica, v kateri je bilo različnih vrednosti za preko 80 tisoč lir; gospodu Josipu Ronziju je zmanjkala med predstavo v kinu Nazionale listnica z 8 tisoč lirami.

Neprijeten doživljaj

Pred nekaj dnevi, sta čakala proti 21. uri na postaji cestne železnice Rione del Re 24-letni Sigismondo Affati in njegova 22-letna zaročenka. Mahoma sta se pojavila pred njima dva neznanca, oborožena s samokresi in zahtevala od Affatija, da pima izroči suknjo. Ko jima je to izročil, sta mu pobrala še listnico s 1000 lirami, zlato nalivno pero in različne dokumente.

TEHNIKA

Ameriško topništvo je imelo že dalje časa v uporabi posebno protiletalsko granato, ki je imela radijsko pripravo vdelano v konico. Takoj po izstrelu je radijska priprava začela delovati, ko pa je granata priletela v bližino 30 m od sovražnega letala, se je razpočila.

Med raziskovanjem atomske bombe so odkrili še polno manj pomembnih stvari. Glavna med njimi je, da je človestvo z uranom in njegovo radiaktivnostjo dobilo novo in veliko cenejše sredstvo za pobijanje raka od radija. Nadaljnje pridobitve so: izboljšanje obrambe proti strupom, ki se razvijajo v industriji; za petrolejsko industrijo izboljsanje priprav; visoko-vakuumska tehnika; boljše črpalke.

RADIO

Sreda, 26 novembra

17 prenos iz Vidma; 18 godalni kvartet; 18.35 orkester Nicelli; 19 odred Jugoslovanske armade (slov.); 19.30 odmev dela; 20 slov. vesti; 20.15 ital. vesti; 20.30 slovanska simfonična glasba (slov.); 21 plošče; 21.10 opereta; 23 ital. vesti; 23.10 slov. vesti; 23.20 oddaje za Italijane v Angliji in Egiptu.

Četrtek, 27. decembra

7 glasba za dobro jutro; 7.15 slov. vesti; 7.30 ital. vesti; 7.55 pestra jutranja glasba; 11 prenos iz Vidma; 12 lahka glasba za godala; 12.28 plošče; 12.35 predavanje v slovenščini; 12.45 slov. vesti; 13 ital. vesti; 13.15 reproducirana glasba; 13.30 glasba po željah; 14 zdravniška rubrika; 14.15 pregled vesti; 17 prenos iz Vidma; 18 obvestila svojcem; 18.30 plesni orkester; 19 klavirske improvizacije (slov.); 19.15 Slovenščina za Slovence; 19.30 operna glasba; 20 slov. vesti; 20.15 ital. vesti; 20.30 tržaški kvartet; 21.10 komedija; vmes lahka glasba; 23 ital. vesti; 23.10 slov. vesti; 23.20 nočno zabavišče.

Rešitev božične križanke

Vodoravno: Srečne in prijetne praznike želimo vsem svojim čitateljem; 2. Aar, inserati, Mislinja, ale; 3. ima, za, Wis. (Wisconsin), Mua, tov. (tovariš), Ot, del; 4. D. M (Dupré Marcel), Z K (Zoltan Kodaly), kleščni, ku, ko; 5. es, Aosta, en, ep, tesar, I. T. (Ivan Tavčar); 6. il, R. M. S. (Royal Mail Steamer), R. L. A. (Ranvier Louis Antoine), Ain, Bur, tam, Ra; 7. k. s. (konjska sila), aot, Alan, Dore, Ina, iz; 8. bron, i. e. (id est), in to, T. D. (Thévenin Denys) Araf; 9. ne, UFA, tnal, Bacu ata, in; 10. ar, len, SDS (Samostojna demokratska stranka), Anz, tur, gut, ko; 11. go[illegible] rakve, E. M. (Eden Martin), a[illegible] Learr, pa; 12. ak, R. B: (Robert Barany), sladkor, ea, C[illegible] (kalcij); 13. nas, Aa, lan, dr[illegible] D. S. P. (Djagilev Sergej Pavlovič), gn, nit; 14. trk, Trollo[illegible] preparat, oje.

Navpično: 1. Said, ik, na, A[illegible]te; 2. Rammelsberg Karl; 3. er[illegible]ski; 4. Raoul; 5. Nizza Monferrato; 6. enakost, Ana-barv; [illegible] is, os; 8. New Straitsville; [illegible] pri, Allende, Alm; 10. Rask, A[illegible]as, S. N. O. S.; 11 it, le, N[illegible]el, P. V. (Peter Veliki); 1[illegible] Jimena, Amadeo; 13. us, Ig, in, dr.); 14. tmačen, zakopi; 15. ni, N P. (Nikola Pašić), dob, so, RM (nemška marka); 16. Esti, bo, at, rdeč; 17. plo, Turtcul, spi; 18. Riviere du Rempat; 19. an, Ra; 20. zjokati, agregat; 21. natura naturante; 22. Marat; 23. kad, noj; 24. elektrifikacije; 25. želo, az, no, Atem.

Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

MALI OGLASI

BLAGOVI za moške obleke, čista volna, volnene tkanine: Industria lana, Zabarella 55, Padova. 5133 O

VINO za družine po 86 lir liter. Ulica Tarabochia 7, tel. 93.785, vogal ul. Maiolica 17. 45823 O

Diaz Mario
MILANO — Telefon 81-892
Via dei Bossi št. 4
Tovarna nalivnih peres — Nadomestni deli za popravila — Prodaja izključno trgovcem na debelo

ŠTIRI TISOČ METROV NAD MORJEM

Dežela kositra in siromaštva

V Boliviji so rudnine edino bogastvo - Politikujoči častniki imajo državo v rokah

Južnoameriška država Čile je najprijetnejši del spodnjega konca zahodne poloble. Mehika je morebiti dramatičnejša, Argentina mogočnejša in Brazil sijajnejši, toda Čile je zdaleč najprijetnejši. Čilani so v glavnem proizvod škotske, irske, baskovske in nemške emigracije. Čile je osamosvojil ter rešil izpod španskega jarma potomec Ircev Bernardo O'Higgins. Njegovo ime vidite danes povsod: nešteto trgov, ulic in hotelov se imenuje po njem.

Najoddaljenejša zemlja sveta

V časih, ko še ni bilo Panamskega prekopa, je bil Čile najoddaljenejša zemlja na svetu. Iz Evrope so prihajali tja samo izredno odločni, ali pa popolnoma obupani ljudje. Zemlja je podobna dalmatinski, zato se je tam naselilo tudi precej Dalmatincev. V težkem boju za obstanek pa so Čilani postali odločen in močan narod.

Čile je nenavadna država. Dolga je čez 4.600 km, široka pa povprečno 160 km. Zemljepisno vzeto poznajo tri Čile: puščavo na severu, kjer strahovito pripeka sonce in kjer so bogata ležišča bakrene rude in nitratov, osrednje doline, ki so kmetijsko in industrijsko središče države, in južne pokrajine, kjer ves čas dežuje — tam so krasni fjordi, pragozdovi, pašniki in ledeniki. Čile leži namreč južno od ravnika (ekvatorja) in je zato pri njih sever to, kar je pri nas jug.

Dežela velikih razlik

Čile ima 4.635.000 prebivalcev. Vendar je še zelo siromašna. Prideluje najlepše sadje na svetu, ima pa najbolj polomljene taksije. Čile ima tri izvrstne univerze, zato pa najbolj razcapane berače. Prve železnice v Južni Ameriki so zgradili Čilani; imajo pa tudi včasi zelo slabe letine, tako da ves narod strada.

Državo zelo hitro industrializirajo. Posebno so se v zadnjem času razvile industrije čevljev, tekstilnih in kemičnih izdelkov ter papirja. Njen močan srednji stan — kar je v Južni Ameriki redkost — ter industrijsko delavstvo sta si priborila socialne zakone, ki so najboljši v vsej Južni Ameriki, razen morebiti v Urugvaju. Toda več kot 40% Čilanov še vedno živi samo od poljedelstva. Med njimi je največ delavcev na veleposestvih, ki živijo v velikem uboštvu.

Veleposestniki so verjetno najbolj starokopitni prebivalci Južne Amerike. Neko veleposestvo pri Valparaisu ima 4.000 delavcev. Ne uporabljajo pa nobenega stroja.

Politične zadeve

Osnovni politični boj je med staro veleposestniško oligarhijo, ki je do nedavnega popolnoma prevladovala v državi, ter večino prebivalstva, ki ima premalo premoženja. Cerkev ni močna in je ločena od države. Zdaj ima oblast radikalna stranka, ki jo podpirajo druge protioligarhične politične organizacije.

Na oblast je prišla leta 1938, vendar je imela velike težave. Leta 1939 je potres uničil 50 mest in 40 tisoč ljudi je bilo ubitih. Šele marca 1941 je radikalna stranka dobila absolutno večino v čilenskem parlamentu pri najbolj svobodnih in verjetno najbolj pravilnih volitvah v vsej zgodovini Južne Amerike.

Radikalna stranka je imela veliko podporo v narodu, ker ni ekstremistična ter ne dela demagoških in nezrelih poizkusov. Uspelo ji je zadržati red v državi ter zunanji mir. Imela pa je težave s čilensko nacistično stranko. V Čileju je namreč 85.000 Nemcev iz prve in druge generacije emigrantov. Večinoma prebivajo v okolici mesta Valdivia ter so zelo dobro organizirani. Imajo svoje šole, klube in trgovine. Čitali so hitlerjevske liste in poslušali Goebbelsovo propagando.

Čilenski nacisti so se imenovali «Vanguardistas» ter so se hvalili, da imajo 60.000 članov. Toda pri volitvah leta 1941 so dobili samo 10.000 glasov in dva poslanca. Kmalu po volitvah so povzročili cestne pokolje v Santjagu, ko so napadli shod radikalne stranke. Nacistični voditelj Gonzales von Marees je streljal na policijo. Ujeli so ga šele potem, ko so v hišo zmetali plinske bombe. Spravili so ga v norišnico, čez nekaj časa pa so ga izpustili, ker je bil poslanec.

Kralj soliter

Čile je dobil solitrska ležišča v «Pacifiški vojni», ki je trajala od 1879 do 1884 in v kateri se je Čile bojeval s Perujem in Bolivijo.

Nekateri pametni Čilani pravijo, da je bila zmaga v tej vojni nesreča za Čile. Ta država je edini proizvajalec prirodnega solitra, ki ga ves svet pozna pod imenom «čilski soliter». Uporabljajo ga največ za umetno gnojenje.

Ta svetovni monopol je povzročil, da je preveč Čilanov na prehiter način obogatelo. Izkupiček iz prodaje solitra je plačal 68% državnih izdatkov in tako so lahko zemljiški veleposestniki živeli skoraj brez davkov.

Zaradi solitra se je država začela tudi brezmejno zadolževati in danes je Čile država, ki ima največ dolga na posameznega prebivalca na svetu.

Umetni soliter

Po prvi svetovni vojni so začeli v različnih državah izdelovati umetni soliter, ki ni bil dosti slabši od prirodnega. Zato je Čile doživel v kasnih 20. in 30. letih skoraj popoln gospodarski polom. Šele druga svetovna vojna je državo rešila, ker so soliter uporabljali za izdelavo razstreliv.

Solitrska podjetja so večinoma v rokah Američanov, nekaj tudi Dalmatincev. Toda država ima 25% udeležbo pri vseh rudnikih. Toda ves dohodek gre v tujino, ker mora Čile plačevati stare dolgove.

Baker

Drugo prirodno bogastvo je baker. Rudnik Chuquicamata je največji rudnik bakra na svetu.

Vojna je zelo prizadela čilensko gospodarstvo. V mirnih časih so izvažali 60% solitra v Evropo. Skoraj ves baker so prodajali v Evropo in na Japonsko. Med vojno pa je Čile vse svoje rudnine izvažal v Severno Ameriko.

Čile je strategično važna država. Ima močno mornarico in tudi 33.000 tonsko bojno ladjo, ki obvladuje viharno morje okoli Magelanovega preliva. Čile je bil ves čas vojne na strani Združenih držav ter je tudi napovedal vojno Japonski.

ZDRAVSTVO

TIFUS V ROMUNIJI

Romunija preživlja najhujšo epidemijo tifusa v zgodovini. Zdravniki predvidevajo, da bo zaradi pomanjkanja postal položaj spomladi zelo resen.

Ravnatelj bakteriološkega instituta v Bukarešti je izjavil, da epidemija še ni dosegla viška. Edino sredstvo za ustavitev epidemije bi bila pomoč, ki bi jo lahko nudila UNRRA, t. j. živež in strup proti mrčesu. Brez zunanje pomoči Romunija ne bo mogla ustaviti epidemije.

NOVO PROTIMALARIČNO SREDSTVO

Biolog dr. Davey je izjavil, da bodo leta 1947 objavili svetu formulo novega protimalaričnega sredstva «paludrina», ki jo je doslej poznala samo Velika Britanija.

ZDRAVJE V VELIKI BRITANIJI

Britanski minister za zdravstvo Bevan je izjavil, da se je zdravje v Veliki Britaniji kljub poslabšanju življenjskega stanja v zadnjem času zelo popravilo. Zmanjšalo se je predvsem število primerov smrti zaradi jetike, davice in tifusa.

TOVARNA ZA PENICILIN

V bližini Liverpoola gradijo veliko tovarno za proizvodnjo penicilina, ki bo stala milijon šterlingov. Tovarna bo največja te vrste na svetu in bo v kratkem dograjena. Po Novem letu bo že začela obratovati. Delala bo pod imenom zasebnega podjetja, toda na račun britanske vlade.

UMETNI PENICILIN

Trije britanski znanstveniki iz Oxforda so prvi pripravili po kemični poti (ne pa iz rastlinskih plesni) umetni penicilin. Omenjeni znanstveniki so sir Robert Robinson, profesor kemije in predsednik Royal Society, dr. Ernest Boris Chain, ki je prejel Nobelovo nagrado in dr. Z. P. Abraham, strokovnjak za biološko kemijo in Robinsonov učenec.

Že leta 1943 so odkrili, da je penicilin, ki so ga pridobili iz plesni, sestavljen iz petih snovi. Robinson in njegovi sodelavci so v laboratoriju sestavili umetni penicilin, ki ima ista svojstva kot rastlinski. Sintetični proces so že večkrat ponovili v Veliki Britaniji in v Ameriki. Znanstveniki preučujejo možnost proizvodnje umetnega penicilina na veliko.

SLABI ZOBJE

Angleži imajo zelo slabe zobe. Neka zavarovalna družba je izdala statistiko, po kateri potrebuje 12% mladih Angležev med 16 in 19 letom umetne zobe.

STREPTOMICIN

Streptomicin, novo čudežno zdravilo, ki so ga pred nekaj meseci odkrili v Ameriki, leči jetiko v prvem stadiju, vse želodčne in mehurne infekcije ter tifus. Pri poizkusih z jetičnimi morskimi prašički so dognali, da jih je 15% ozdravelo od jetike, ker so dobivali injekcije streptomicina. Samo 5% jih je ozdravelo s prominom, sredstvom, ki so ga doslej največ uporabljali za zdravljenje tuberkuloze. Ko pa so dajali obe sredstvi skupaj, je bil uspeh izredno velik: 65% prašičkov je ozdravelo.

NOVO ZDRAVILO ZA MALARIJO

Na letnem sestanku zavoda za tropske bolezni v Liverpoolu je objavil lord Leverhulme odkritje novega sredstva za boj proti malariji. Zdravilo je odkrila britanska družba «Imperial Chemical Industries» in ga poimenovala «paludrin». Njegova proizvodnja je enostavnejša, kakor kakršnega koli doslej poznanega protimalaričnega sredstva in ima desetkrat večji učinek kot kinin. Liverpoolski medicinski zavod je novo sredstvo uporabil v več kot sto primerih.

BOŽIČNO DARILO

Vlak je brzel skozi spečo pokrajino. Nejasno so se videle skozi mokra okna oblike dreves, hiš in telefonskih drogov. Kadar se je vlak približal postaji, se je skozi okno zasvetila rdečkasta ali zelenkasta luč. Ker je bil sveti večer, je bilo v vlaku le malo potnikov.

V kotu nekega oddelka sta sedela stara zakonca. Le malo sta govorila med seboj. Njuna obraza sta pričala, da njune misli niso nič kaj rožnate. Bila sta pri nekih oddaljenih sorodnikih v majhnem mestu, kjer sta praznovala sveti večer. Oba sta imela v mislih božični obred pri sorodnikih in njuna obraza sta ostala temna.

Gospod Plessis, kakor se je pisal stari mož, je v duhu videl pred seboj kopico otrok, spomnil se je, kako so skakali okrog svojega očeta in ga spraševali vse mogoče, videl je pa tudi, kako je njihov oče pozabil na ves svet in se popolnoma predal igranju z otroki. Gospod Plessis je videl, kako je njegov bratranec poklekni med svoje male na tla in skušal spraviti novo železnico v tek. Stari mož ni mogel srečnega očeta z nobeno stvarjo več odtrgati od njegovih otrok in igrač, ki so jih dobili za Božič. Sicer je železnico ravno sam prinesel, vendar ga je to otročje okolje spravilo v slabo voljo.

Stara zakonca sta bila brez otrok. Zato se jima je ta sveti večer, ki sta ga bila preživela med otroki, zdel nekaj novega. Dotlej sta namreč zmerom praznovala sveti večer sama. Prav zaradi te čudne spremembe sta se zdaj vračala domov razočarana in utrujena.

Misli stare žene niso bile dosti drugačne od moževih. Punčka, ki jo je podarila svoji mali sorodnici, ni napravila dekletcu posebnega veselja. Otrok je po vsaki ceni hotel, da bi bila punčka tako narejena, da bi jo mogla oblačiti in slačiti. Stara žena pa na to ni pomislila in je punčki kratko in malo prišila obleko na telo.

Gospa Plessisova je hotela najmlajšega vzeti v naročje. Pričakovala je, da se ji bo nasmehnil, mali se je pa začel dreti, tako da je bil ves zaripel v obraz. Naposled ji ni preostajalo drugega, ko da ga je dala spet materi v naročje. Tudi z materjo gospa Plessisova ni mogla nič kaj tehtnega govoriti. Neprestano je imela opravka samo s svojimi otroki, ki so ji kazali igrače in jo nadlegovali z vsemi mogočimi vprašanji. Poleg tega je morala še zmerom komu popraviti hlačke ali nogavičke.

Ko so potem večerjali, so bili vsi štirje odrasli nekako utrujeni. Samo otroci so še čebljali in si pripovedovali vse mogoče stvari. Naposled je le prišla ura odhoda. Stara zakonca sta si oddahnila, pa tudi njunima sorodnikoma ni bilo odveč, da gosta odhajata.

Tako sta se zdaj peljala v vlaku proti domu in nista bila nič kaj zadovoljna sama s seboj. To, kar ju je zdaj čakalo, tudi ni bilo nič kaj veselo. Prazen dom, vendar vsaj miren in tih, da sta v njem lahko zdolgočaseno, a vsaj mirno preživljala svoja stara leta.

Tisti trenutek se je gospod Plessis obrnil proti svoji ženi in dejal: «Nikdar več ne bom preživel svetega večera med otroci pri jaslicah. Če sva sama, sem žalosten, današnji večer med otroki me je pa strašno utrudil in razočaral».

Njegova žena mu je prikimala in dejala:

«Prav imaš Jurij, za naju ni več svetega večera».

Bila je majhna, svojemu možu zmerom vdana žena, izredno tenkočutne narave, zato je še bolj trpela, ker nista imela otrok.

Potem se je vlak ustavil. Izstopila sta in odšla, z vsemi silami se upirajoč mrzlemu snežnemu metežu, proti domu. Kako prijetno bo zaviti se v odejo in leči v posteljo!

Ura se je bližala polnoči, ko sta zakonca stopila skozi zasnežena vrtna vrata in obstala pred hišo. Mož je tipal po žepih za ključi, ko je nenadno sunil z nogo ob nekakšen zavoj na tleh. Tedaj je zaslišal čudne, mijavkanju podobne glasove.

«Jurij, mislim, da je mucek. Pomisli, v tem mrazu pa zunaj!» je dejala žena.

Njen mož je skomignil z rameni. Naposled je našel ključ. Prižgal je luč, njegova žena je pa dvignila zavoj in ga odnesla v predsobo. Odvezala je papirnati ovoj in prebledela. Pod premočenim papirjem je ležal v plenice zavit novorojenček, ves modrikast od mraza. Stara gospa je bila tako presunjena zaradi tolikšnega siromaštva, da se ji je vzklik ganjenja izvil iz prsi. Kako dolgo je moralo dete že ležati pred vrati? Mokrota bi že skoraj zmočila tudi ovojčke in mali bi se prehladil.

Stara žena je odnesla malega v kopalnico, ga razvezala in umila s toplo vodo. Potem ga je zavila v svojo srajco, v topel volnen šal in ga položila na blazine. Šele tedaj je mali spet zajokal. Očitno je bil lačen. Gospa Plessisova je odhitela po mleko, ga segrela in ga po kapljicah vlivala malemu v usta.

Naposled je mali prenehal jokati. Bržčas je bil že sit in je zaspal.

«Jutri bom o najdbi obvestil policijo», je dejal gospod Plessis, preden je zaspal.

«Seveda», mu je odgovorila žena.

Naposled je tudi žena odšla v posteljo. Ko je pa ravno hotela zaspati, se je mali spet oglasil. Njegov jok je bil podoben tihi tožbi.

«Morda ga kaj boli?» je pomislila žena. Vzela je otroka v naročje, ga nosila po sobi in mu skušala zapeti uspavanko. A tudi to ni pomagalo. Otrok je jokal in jokal.

(Nadaljevanje prihodnjič)